

Clement Garau i les seves arrels gabellines

[Jaume Fuster i Josep Terrassa]
ASSOCIACIÓ CULTURAL CAP VERMELL

Cala Gat

LA BIBLIOTECA DEL GOLEA
Capdepera
2016

Jaume Fuster i Josep Terrassa
durant la lectura de la ponència.

Els dies 20 i 21 de maig de 2016, Bunyola va retre un gran homenatge pòstum a Climent Garau i Arbona. Aquest recordatori, impulsat per l'ajuntament bunyolí, es va materialitzar en dues jornades durant les quals la figura de Climent Garau va ser posada en relleu per mitjà de tot un seguit d'aportacions que versaren les moltes qualitats humanes, científiques o polítiques de l'homenatjat. Sens dubte, un merescut reconeixement a aquest home que esmerçà bona part de les seves energies a fer d'aquesta illa un lloc millor, des del vessant més noble i a partir d'un humanisme irreductible.

Les ponències que es llegiren foren: Antoni Marimón (Camil·la Blanes i la Història de Mallorca de l'editorial Moll); Rafel Calafell Clar (Climent Garau en l'àmbit científic); Sebastià Serra (Del compromís cultural al compromís polític); Damià Pons (Climent Garau i el Grup Blanquerna); Teodor Suau (Hi ha un Amor més fort que la mort/ Creure en temps de crisi); Jaume Fuster i Josep Terrassa en nom de l'Associació Cap Vermell (Climent Garau i les seves arrels gabellines); Mercè Garau (Climent Garau de portes endins); Bàrbara Suau (Climent Garau a Bunyola); acabant amb l'audiovisual de Caterina Garcias i Jaume Mateu (Don Climent. Mots a l'aire).

La relació de Climent Garau amb Capdepera, tot i la dilatada residència a Bunyola, mai es va trencar i, durant un període llarg i fructífer, *Cap Vermell* en va ser vincle intel·lectual i afectiu. I nosaltres, amb la nostra comunicació, varem mirar d'estirar el fil de la nissaga dels Garau «Climentó», de veure la decisiva influència que aquesta família va tenir en el desenvolupament urbanístic de Cala Rajada, a partir del segle XIX, i de resseguir-ne les petjades fins als nostres dies. Aquest que teniu aquí n'és el resultat.

Bon dia a tothom,

Vull aclarir, abans de res, que som aquí en nom i representació de l'Associació Cultural Cap Vermell, amb la qual en Climent Garau va mantenir una estreta relació d'amistat i col·laboració durant un llarg període de temps. El meu company Josep Terrassa i jo mateix, per delegació, hem estructurat aquest treball, precisament a partir de documentació que majoritàriament ha estat publicada a la nostra revista o editada amb el suport de la nostra associació, com veurem oportunament. D'altra banda, hem de puntualitzar que aquesta comunicació intentarà apropar-nos als orígens familiars de Climent Garau però exclusivament pel que fa a la branca paterna, tota vegada que no disposam de dades rellevants de la seva mare, dona Antònia Arbona, natural de Sóller, és a dir, de l'altre cap de món, per a un gabellí. També veurem com en Climent Garau, bunyolí d'adopció, i crec que també de vocació, va mantenir, això no obstant, vincles sentimentals i afectius amb Capdepera, que mai va abandonar.

Inicialment, havíem pensat que la nostra aportació a aquestes jornades dugués per títol *De la nissaga dels «Climentons»*, i encara que al final hàgim optat per aquest altre de *Climent Garau i les seves arrels gabellines*, segurament més entenedor, no renunciem a centrar la nostra comunicació en aquell apel·latiu. I és que «Climentó» ha servit per designar els membres dels avantpassats de Climent Garau des d'un bon grapat de generacions enrere, fins als nostres dies.

Haureu encertat de ple els que hàgiu deduït que «Climentó» és un renom, o sobrenom, que no malnom, a Capdepera sempre lligat al cognom Garau. Aquest, el cognom, com no?, es remunta a la repoblació de Mallorca després de la conquesta catalana del segle XIII. El renom «Climentó» és, evidentment, un diminutiu de Climent, però no sabríem dir si té alguna cosa a veure amb les característiques físiques del primer membre de la nissaga a qui se li atribuï, o bé si s'imposà a un membre jove de la família per a distingir-lo d'algun dels seus antecessors, pare o padrí, cosa molt probable, com ho són Jaumí i Jaumina, Tomevó i Tomevona,

Josepet i Josepeta, Matevet i Mateveta etc. Precisament, el fenomen de feminització antroponímica delata l'arrelament d'un renom. És el cas també de «Climentó» i «Climentona». D'altra banda, Climent i Miquel són els noms dels primogènits de cada generació dels nostres «Climentons», els quals, indefectiblement, s'han alternat sense fisures, seguint la tradició d'imposar el nom dels avis als nadons. A Capdepera, la família es troba documentada del segle XVII ençà, i el sobrenom «Climentó» s'hi afegeix, com a mínim, a partir dels primers anys del segle XVIII.

Al setembre de 2010, el senyor Miquel Martorell Garau, «Climentó» per part de mare, fill de cosí del nostre Climent Garau, va lliurar a la nostra associació un acurat treball d'investigació, amb arbre genealògic inclòs. Aquell treball va ser publicat al setembre del mateix any i encara es pot consultar a la pàgina web de *Cap Vermell*. Avui, per a bastir la nostra aportació a aquestes jornades, la investigació del senyor Martorell ens ha servit de fil conductor imprescindible per anar rastrejant la història dels «Climentons». Sense la seva contribució, tendríem moltes llacunes que ens hauria costat molt d'omplir. Ens hem servit, també, de l'obra *Vida i costums a Capdepera (1812-1931)*, d'Antoni Josep Massanet Amengual; del volum *De prop i d'enfora*, del mateix Climent Garau, i, encara, d'un treball també publicat més recentment a *Cap Vermell*, del qual n'és autora Mercè Garau, amb el títol de «Climent Garau i Melis, història d'un faroler gabellí». Les fotografies que il·lustren la nostra comunicació també han estat extretes dels textos abans esmentats, a més d'algunes que ens ha cedit el company Antoni Flaquer Obrador o que hem extret de l'arxiu propi de *Cap Vermell*.

De la mà de Miquel Martorell, ens capbussam fins a l'any 1603, on ens trobam amb el primer antecedent familiar documentat, com dèiem. Es tracta de Joana Garau, mentre el primer Climent Garau compareix al 1633, data de defunció de la seva esposa, Bernardina Cursach. I, com hem dit, aquí comença la successió de Climents i Miquels Garau, sense solució de continuïtat. La nissaga va anar escampant les seves arrels i, ja en el segle XVIII, els «Climentons» –citam textualment el treball de Martorell– *a poc a poc, van estenent les seves relacions matrimonials i la seva benestança. Ara ja són músics o fusters, parents dels Flaquer, Moll, Massanet i Melis*. En realitat, però, pocs esdeveniments remarcables en trobam fins al segle XIX, que és quan la família fa una passa significativa, tant que li hem d'atribuir que posàs les fites del que havia de ser el primer nucli poblacional de Cala Rajada, avui una concentració humana de més de 6.000 habitants.

En el llibre esmentat de Massanet Amengual, el company Josep Terrassa, prologuista de l'obra, ens assabenta, en una nota a peu de pàgina, que *el Cap era una possessió d'origen medieval que entorn a 1820 es dividí en quatre parts: es Cap, ses Rotges, es Coll d'Os i can Patilla*. Segons Martorell

la feta més important d'aquest moment és la compra signada el vint de febrer de 1822, per part de Climent Garau Terrassa, fuster, a Miquel Servera, conrador de Son Servera, del predi anomenat Cap den Melis Barbatxo, que serà el futur lloc anomenat Calaretjada, per cent lliures mallorquines. L'altre germà serverí, Jaume Servera, es quedà la porció que anomenam ses Rotges; eren dos germans serverins, de quan Son Servera, Artà i Capdepera eren tot u. La finca comprada (Cap den Melis Barbatxo) està situada en es Cap, afronta amb terres de el Colldos propi de Mateu Melis, també afronta amb el referit Jaume Servera, i per les demés parts ab la vorera de la mar. La finca té un alou de la Cavalleria de la torre de Hugo Barard, a cens de quinze sous a la Comunitat de Preveres de la Prioral d'Artà, en cert dia de l'any. De la venda se'n fa responsable el notari de Felanitx Bathomeu Pujol, amb Pere Sard com a testimoni. Climent Garau, el comprador, havia nascut al 1765 i era casat amb Antònia Alzina Moll, i, com veim, esdevé un personatge decisiu per al que serà la urbanització posterior de la costa gabellina i, més concretament, de la futura Cala Rajada. Fins aleshores, aquesta era una porció de terra erma, com quasi tota la costa mallorquina, d'altra banda farcida de perills arribats per mar en forma d'atacs corsaris.

Amillament de
Capdepera de 1863
(Pere d'Alcàntara
Penya).

A partir de la data de 1822, i una vegada que els «Climentons» ja són propietaris d'una part de l'antiga possessió d'es Cap, es produeix un salt en el temps en què no succeeix res especialment significatiu, però només aparentment. Ara ens hem de traslladar fins a l'any 1878, és a dir, 56 anys

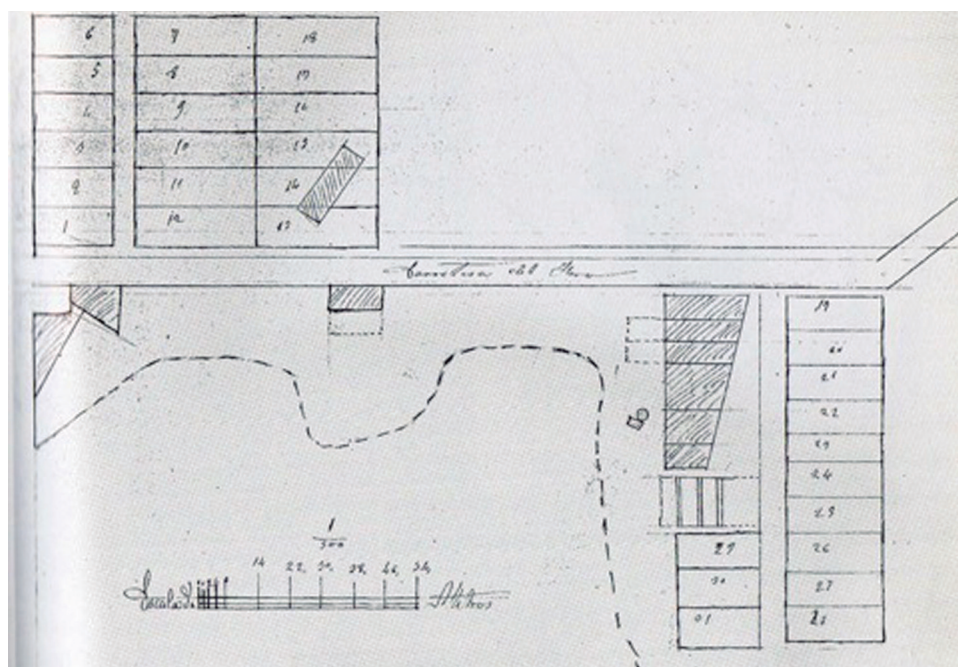
després i trobar-nos amb un altre personatge decisiu per al nostre relat i per a la història de Cala Rajada. Entre i entre, Climent Garau Terrassa va tenir un fill de nom Miquel, clar, el qual tengué un fill de nom Climent, naturalment, i aquest un fill a qui posaren el nom de..., sí, de Miquel! I què és el que va passar, en aquest entreacte. Idò que aquest darrer, en Miquel Garau Terrassa que hem esmentat anteriorment, nascut a l'any 1835, compareix com a propietari de Can Climentó per deixa del seu padrí, que no del seu pare. I com així? Miquel Martorell ho relata d'aquesta manera: *Alguna maledicció devia tenir l'herència del Cap d'en Melis Barbatxo perquè Miquel Garau Alzina en fa donació al nét Miquel, de la seva primera dona Francisca Anna Terrassa Lliteras, saltant-se el seu fill Climent. Només set anys després de casat, mor la seva primera dona a l'hospital i es casa amb la germana d'aquesta, Antònia Terrassa Lliteras. La nova dona l'empeny perquè se li faci donació a ella de les terres i martingaleja per aconseguir-ho, tant que envia missers a Manacor, al Registre de la Propietat, per a fer el canvi. El mateix dia, en tornar de l'horta, el nét Miquel és avisat pel veïnat que han anat Manacor a fer la nova inscripció, i que s'afanyi si no vol perdre l'herència. Arrenca amb un mul poderós i sense parar, fent-lo esbufegar força, arriba a temps d'impedir el canvi maliciós.*

Miquel Garau
Terrassa i la seva
esposa Magdalena
Melis.

Hem dit que Miquel Garau Terrassa va ser un altre personatge decisiu per al nostre relat, i ara ho veurem amb una mica més de detall. L'hem de considerar la persona que va fer possible l'expansió urbanística de Cala Rajada, i això perquè en aquella data que hem esmentat de 1878, concretament al mes d'agost, sol·licita permís per a parcel·lar 31 solars entorn de la carretera del far i el mollet de pescadors. A l'any 1889, en el cens de població de Capdepera apareix, per primera vegada, *el barrio de Cala Rayada*, amb quatre pescadors que ja hi viuen permanentment, a més dels «Climentons». La benedicció del primer oratori de Cala Rajada va tenir lloc al juliol de 1891, dedicat a sant Roc. A partir de 1898 es començaren a establir una sèrie de vendes a cens, algunes de les quals duraren fins que la Constitució de 1978 anul·là el sistema censal, segons ens assabenta Martorell. Mercè Garau també s'hi refereix en el seu treball, corroborant la parcel·lació de 31 solars, mentre que Antoni Josep Massanet ho narra d'aquesta manera: *Cuando los propietarios de los predios de es Cap i ses Roges se decidieron en 1885 a vender sus solares comenzó en serio a crecer la colonia. Trazó el plano de la población D. Mateo Bauzá. Los solares que se vendieron dentro del predio de es Cap (es refereix a can Climentó) estaban sujetos al plano, mientras que los que se vendieron en ses Roges, no, y cada propietario alineó su casa según su capricho y conveniencia, lo que ha dado lugar a estar en discordia con la geometría.*

Plànol de parcel·lació de can Climentó.

La idea de parcel·lar Can Climentó, per part de Miquel Garau Terrassa, és més que probable que rebés una empenta considerable amb la construcció del far de Capdepera, que es va inaugurar el dia 30 de novembre de 1861. I és que el nou far va suposar, a més, la construcció d'una nova carretera entre Capdepera i Cala Rajada, amb la qual es facilitava enormement la connexió amb la costa. Una altra infraestructura fonamental per al comerç marítim arriba a l'any 1871, amb la instal·lació d'un cable de connexió telegràfica entre Son Moll i Ciutadella. D'altra banda, les petites possessions, des de mitjan segle, havien deixat de ser rendibles i no donaven per a mantenir una família, i menys si aquesta era nombrosa. Però continuem amb el testimoni de Massanet Amengual: *Antes de 1858, fecha en que se construyó la carretera del faro (...) en la cual rodaban los rudos carros que llevaban al faro los materiales para su construcción (...), los pescadores, para llegar a Cala Rajada utilizaban el único caminito que existía. Partía del final de la calle del Mar, pasaba junto al pozo d'en Melis, seguía hacia el predio de na Cabrona y atravesaba el predio de ses Roges, por donde se llega a la playa. És a dir, que abans no hi havia ni un camí de carro. De manera que la nova carretera, que no només travessava ses Rotges, sinó també can Climentó, per a continuar cap al far, degué constituir un estímul per a establir-se a vorera de mar, i, evidentment, un estímul per a Miquel Garau Terrassa a l'hora de plantejar-se la divisió de la seva possessió en solars. Aquella carretera avui és una autovia que, ja en arribar a Cala Rajada, es converteix en la principal artèria d'aquest nucli i pren el nom d'Elionor Servera (la gabellina que es casà amb Joan March, com deveu saber), nom que va substituir l'antic i original, de carrer del Far, o del Faro, com es deia abans.*

Cala Rajada
(c1930), en què
encara es pot veure
la casa de l'antiga
possessió de can
Climentó (al fons).

Aquesta fou, idò, la manera com Cala Rajada va passar de ser un lloc més o manco inhòspit a un embrió de poble, un poble que, com hem dit abans, avui compta amb més de 6.000 habitants, i ho va fer de la mà de Miquel Garau Terrassa. Aquest «Climentó», a més, va trencar amb la tradició familiar de llegar les seves possessions al primogènit, i les dividí entre tots els fills, a parts iguals. En coneixem els detalls de la mà, una vegada més, de Miquel Martorell. Diu així: *Miquel Garau Massanet, en morir, deixà la finca de Cala Rajada a tots els fills, menys a la filla Catalina, monja. Tots ells estigueren d'acord que el repartiment el fes l'oncle Miquel, faroner. Ell posà en bocins de paper un tros de Cala Rajada i un de sa Serreta enllà; els primers eren llenques llargues des d'Es Coll d'Os fins la mar i els altres eren des de la mar fins a sa Serreta. Així quedaren per ordre, en acabar el sorteig, Miquel, Àngela, Magdalena, Francinaina, Climent i Martí, i la resta seguint aquest ordre. De la seva banda, Mercè Garau també s'hi refereix d'aquesta manera: Devia ser un personatge innovador, a més d'emprenedor, ja que fou el primer que abandonà la tradició de nomenar hereu i repartí els seus béns entre els seus set fills. I ho féu a sorts, sense discriminació de gènere, com diríem modernament, i sense tant sols donar avantatge a l'edat.* Convé deixar clar que, ja abans d'aquest repartiment, a Capdepera coneixem altres casos d'aquesta naturalesa, amb repartiments a parts iguals.

Miquel Garau va morir a l'any 1914 i, per tant, ens trobam, ja, en ple segle XX. I ens trobam, també, que can Climentó ha deixat de ser una possessió d'unes 150 quarterades per a convertir-se en una multipropietat que, a més, es va venent en solars. Són nous temps, Cala Rajada va prenent forma, al seu mollet hi arriben mercaderies amb certa regularitat i en surt obra de palma, carbó i «metro», això és, tronc de pi. A una nota a peu de pàgina de l'obra de Massanet Amengual, en Pep Terrassa diu: *Segons Miquel Capó, a la Guia general de Balears, descriptiva y comercial, a l'any 1895 Cala Rajada ja comptava amb una duana de 4ª classe dependent de Palma. El nucli s'amplià amb cases d'estiueig a partir de 1891.*

Abans de passar endavant, i amb relació a Miquel Garau Terrassa, us volem extractar una part del relat de Miquel Martorell sobre l'afer del nom del carrer que duia el nom d'aquest «Climentó»: *L'ajuntament, en sessió del 3 de maig de 1926, decideix, a proposta del batlle posar noms de carrer a la naixent urbanització de l'aldea de Calaratjada. I a més de carrer Castellet, d'avinguda d'Amèrica, carrer de Ses Monges, i dels obligats Antoni Maura i Joan March, acorda nomenar Miquel Garau el bocí que va des del mollet cap endins, paral·lel al de Ses Monges: «a la calle que sigue transversal a la del faro y hacia Norte, por existir allí a 45 metros distante de dicha calle del faro la casa antigua del predio Cala Ratjada de que era propietario dicho Sr.» Això passava als dotze anys de la mort d'en Miquel Garau Terrassa sent alcalde Pere Antoni Bauzà. Curiosament, aquest nom suporta l'entrada de la República, l'entrada feixista i la neteja del primer ajuntament democràtic.*

El carrer del fundador de la vila desapareix un bon dia i queda substituït per Llevamans. Això crea una forta protesta del veïnat coneixedor de la història de la vila. El mateix Climent Garau Arbona dirigeix una dura carta a l'alcalde Pasqual, com ja havia fet a l'alcalde Moll, sense rebre resposta. El Servei Municipal de Normalització Lingüística reconeix l'error i aconsella reposar el nom de Miquel Garau al carrer ara Llevamans. Malgrat tot, la placa que indica el començament del carrer encara diu CALLE DE MIGUEL GARAU; en un format de quatre puntes d'acord amb la llei de 1856. Esperem que ningú s'atreveixi a endur-se-la en ser propietat municipal.

Carrer de Miquel Garau, de Cala Rajada (avui, Llevamans).

Antiga placa del carrer Miquel Garau.

I ara reprenquem el fil de la nostra història. Climent Garau Melis, segon dels fills de Miquel Garau Terrassa i primer dels barons, seguint la tradició, hauria d'haver estat l'hereu de can Climentó. Però, a la mort de son pare, era només un dels sis propietaris de l'antiga possessió. Estam parlant, ja, del padrí de Climent Garau i Arbona, és a dir, d'un personatge relativament proper en el temps i que el nostre Climent va conèixer i va tractar. Diu Mercè Garau, coincidint amb Miquel Martorell, que *en Climent era el segon dels set germans, si bé de parts se'n feren sis perquè na Caterina, la més gran, entrà a monja, prengué el nom de Sor Salutària i partí a fundar el convent de les germanes franciscanes a Vilamayor de Santiago, un poblet de la província de Conca. Ell ja pertany a una segona generació de joves que veuen davant seu altres horitzons. De fet un oncle seu s'havia fet torrer de far i el seu exemple l'animà a provar-ho. Així obria una porta de sortida a aquella vida de no poder ser, s'assegurava un sou de per vida i esquivava esser portat als camps de batalla de les guerres colonials espanyoles (...)* Al desembre de 1891 tenia en propietat la plaça de torrer a l'Illa Grossa de les Columbretes. Allà, en aquelles terres volcàniques emergides de les aigües a més de 30 milles de la costa, havia de desembarcar amb la seva dona Àngela Massanet i Alzina i el seu fill de poc més d'un any, en Miquel Garau i Massanet.

Climent Garau i Melis,
amb la seva esposa,
Àngela Massanet.

Però les coses no anaren gens bé, per a la família Garau Massanet, en aquell indret, ja que *en Miquel* començà a mostrar signes de malaltia i aviat s'adonaren que havia agafat la pigota, just quan començava un temporal de primavera que havia de durar dies i més dies, barrant el pas entre l'Illa i els remeis. Tot seguit, el relat de Mercè Garau ens assabenta que les cures de la farmaciola de píndoles homeopàtiques del far i tota l'estimació i la tendresa dels seus pares no pogueren aturar el curs mortal de la malaltia i en Miquel va finir. Si avui visiteu l'Illa hi trobareu un petit cementeri on son pare va enterrar el fill i li feu una làpida on gravà el seu nom. Quan el temporal afluíxà i li fou concedida la llicència, deixaren l'Illa rumb al far de la Mola de Formentera. Era el juny de 1892. La tomba d'en Miquel està envoltada de mitja dotzena més de soterraments, testimonis esfereïdors d'altres tantes tragèdies viscudes pels torrers del far a l'illa Grossa.

Deixades enrere les Columbretes, Climent Garau es va traslladar a la nova destinació, a Formentera, però la seva dona, novament embarassada, va quedar a Mallorca. *Aquell bon home* —conta la seva renéta— *quedà tot sol bevent-se les llàgrimes a l'espera que la seva dona tornés i poguessin reprendre la vida junts altra vegada*. I continua: *Al poc temps, la repadrina Àngela va tenir el seu segon fill—el meu padrí— a qui posaren de nom Miquel, en record del primogènit traspasat. Això era el 1892*. Evidentment, aquest segon Miquel Garau Massanet, fill del faroner Climent Garau i Melis, és el pare de Climent Garau i Arbona.

Els fars de Porto Colom, de Capdepera (on nasqué la seva filla Magdalena, el 1898), d'Escombreras (Cartagena), de Vila Nova i la Geltrú i el far de la Riba de Palma foren altres tantes destinacions d'aquest funcionari escrupolós, que no realitzà cap gesta important, però que, com diu Mercè Garau, pertany a aquesta classe de *gent que han empès les seves famílies cap a altres inquietuds i els ha obert possibilitats de coneixement i de subsistència. Gent que passa silenciosament perquè no pertany a les classes pre-seleccionades per a passar a la història*.

Facem aquí un passa enrere i anem a Vila Nova i la Geltrú, per a centrar-nos, ara ja, en la figura de Miquel Garau Massanet, sense apartar-nos del relat de Mercè Garau: *El primer de maig de 1905 el far de Sant Cristòfor inaugurava la seva nova torre, de 21 metres d'alçada, i dos mesos després hi arribava en Climent Garau i Melis amb la seva dona i els seus fills, per a ocupar-se del seu funcionament. Arribar a Vilanova significà la fi de l'aïllament, el retorn a la civilització, trepitjar terra amiga i germana. Però no només això, perquè a Vilanova hi trobarien una societat que se'ls presentava acollidora, progressista i igualitària (...) Als ulls del meu padrí Miquel, un adolescent de 13 anys que havia viscut fins llavors privat de relacionar-se amb consemblants, Vilanova havia de ser París, Nova York i Londres tot plegat! (...) Vilanova va coincidir amb la seva adolescència i la seva joventut, amb l'etapa de la socialització en la qual es va impregnar dels valors d'aquella*

societat i en la qual va desenvolupar afectes, afeccions i habilitats de relació i de treball. El padrí va estudiar a l'escola industrial i va obtenir una titulació d'enginyer manufacturer tèxtil, que avui equivaldria a la d'enginyer tècnic en teixits. A Mallorca no va tenir oportunitats de feina en la indústria tèxtil, però va aplicar els coneixements de matemàtiques i d'altres capacitats adquirides, com a professor de l'escola industrial i fent classes particulars a joves que preparaven els exàmens de maquinistes navals de l'armada. El meu padrí va utilitzar sempre el català en la seva correspondència privada i quan va arribar a Mallorca connectà ràpidament amb les persones que conformaven el nucli dur del catalanisme de l'època i formà part de l'Associació per la Cultura de Mallorca, en la qual va exercir de tresorer. Entre les persones amb qui ràpidament connectà i féu amistat hi trobam Guillem Forteza i Pinya, Miquel Ferrà, mossèn Salvador Galmés, Guillem Colom, Miquel Marquès, Joan Capó... El meu padrí va trobar l'amor en una pubilla sollerica, n'Antònia Arbona i Colom, que va conèixer a la consulta del Dr. Fortesa Rei, un dentista de molta anomenada a Palma. Diuen si els va «arreglar» la trobada «casual», en aquella sala d'espera, mossèn Salvador Galmés, que els casaria i que batejaria el seu únic fill, en Climent Garau i Arbona, nascut el 1924 al mateix far de la Riba de Palma.

Miquel Garau i
Massanet.

Del mallorquinisme de Miquel Garau Massanet, a Capdepera en quedà testimoni en un acte que, d'aleshores ençà, sempre s'ha recordat. Ens el descriu el cronista i col·laborador nostre, Bartomeu Melis «Meyme», en un article publicat a *Cap Vermell* (01.06.2012), en què, si no anam errats, recull el que, en el seu moment, publicà la revista *Llevant*, d'Artà. Diu així: *L'Ajuntament de Capdepera ha decidit que la bandera mallorquina onejàs al costat de l'espanyola a la façana de la Casa de la Vila. Per aquest motiu s'organitza una festa a la plaça del Sitjar, el 3 de juny de 1923, per «honorar la seva història i homenatjar l'ensenyà pàtria». L'Associació per la Cultura de Mallorca, entitat que cuida totes les tradicions de la nostra terra, ha promogut la festa i, concretament, l'enginyer industrial MIQUEL GARAU «Climentó», d'arrels gabellines, i el regidor del consistori PEP BAUZÀ «Tacó», que són els impulsors de la iniciativa. El batle de Palma, GUILLEM FORTEZA, hi és present, i al seu costat el batle de Capdepera, PERE ANTONI BAUZÀ. (...) Vista la representació nombrosa dels veïnats de Capdepera congregats a la plaça, Garau manifesta haver estat el primer gran sorprès de l'èxit de l'acte: «Sabia que el vostre cor, gabellins, era assequible a tots els moviments d'ordre espiritual, però no creia que ho fos amb tanta intensitat. Amb això demostrau*

Festa de la bandera mallorquina a Capdepera.

l'afany llegendari que portau de conèixer el més enllà, de descobrir horitzons i de saber-vos posar al lloc que us correspon. Aquest és el meu poble, orgullós em sent de ser de Capdepera. I jo ara vos deman –continuà Miquel Garau, en qualitat de component de l'Associació cultural– que l'amor que posau en aquesta bandera ha de ser el mateix que sentiü per les coses que pertanyen als nostres avantpassats. No hi ha d'haver ni un sol gabellí que no se senti satisfet de la deixa més gran que podien fer-nos els nostres vells: el Castell. Idò, de la mateixa manera, hem d'estar orgullosos d'aquesta bandera nostra que avui veneram. L'agraïment més profund cap a les joves dones brodadores d'aquest estendard».

Pel que fins aquí s'ha exposat, pensam que ha quedat palesa la profunditat de les arrels gabellins de Climent Garau i Arbona. Aquest era, al capdavall, el propòsit de la nostra participació en aquestes jornades. Però no voldríem tancar la nostra intervenció sense donar fe de com en Climent, en cap moment de la vida, va deixar de sentir la saba del terror de Capdepera i Cala Rajada pujant fins a les darreres branques del seu pensament i dels seus sentiments. A l'any 2011, la nostra associació, *Cap Vermell*, va coeditar el seu llibre autobiogràfic *De prop i d'enfora*, una part important del qual està dedicada, precisament, a les seves vivències a la terra dels «Climentons». Però no només dels «Climentons». I és que tant ell com son pare, al poble eren més aviat coneguts com a «Mussins»: don Miquel «Mussí» i en Climent «Mussí». I això perquè aquest era el sobrenom de la padrina Àngela, madò Àngela «Mussina», la dona del torrer Climent Garau. En aquest cas, com passa més d'una vegada, la qui traspasà el seu renom als descendents va ser la dona, en comptes de l'home. Diguem, també, que «Mussí» i «Mussina» són el derivats, per afèresi, de «valldemossí» i «valldemossina».

En el pròleg d'aquest llibre que deim, escrit per la fillola de Climent Garau, na Joana Colom, aquesta ens recorda que el seu padrí jove *de nin* passava moltes temporades amb els seus padrins. *Era un nin un poc malaltís, i la padrina en corria un fum per fer-lo estar al llit. Ja de més gran, venia cada any a passar l'estiu a Cala Rajada, amb els seus pares. És així que sempre ha tingut una relació molt intensa amb Capdepera i la seva gent.* Aquesta relació de què parla Joana Colom es va intensificar cap al final del franquisme, amb les reunions a què periòdicament ens convocava, a la casa de Cala Gat, per a «preparar-nos» per a la transició. Diu na Joana, en el mateix pròleg: *Record quan ens venia a explicar el projecte d'ANAM (Aliança Nacional Mallorquina), un partit de caire nacionalista. Tot això per mi era molt nou i m'agradava molt. Sentir parlar d'autonomia, d'autodeterminació o d'independència per mi era una passada i m'enganxava.* Subscriu totalment aquestes paraules de na Joana Colom i encara afegiria que, certament, aquelles trobades, per a nosaltres foren tota una descoberta, una vertadera escola política que ens va marcar de per vida.

Casa dels Climentons,
a Cala Gat.

Amb els companys de *Cap Vermell*, unes quantes vegades, vàrem tenir ocasió de venir a Bunyola a tastar les famoses sopes d'en Climent. Una fama, diguem-ho, plenament justificada. Ell ens havia anat lliurant successives col·laboracions, que anàrem publicant a la nostra revista digital, algunes de les quals es varen integrar, posteriorment, en el volum de memòries abans esmentat, *De prop i d'enfora*. A l'any 2010, li concedírem el premi anual de la nostra associació, instituït a l'any 2000 per a reconèixer la feina d'aquelles persones i entitats que treballen per a la societat de manera desinteressada. I ho justificàvem així: *Atenent els mèrits acumulats al llarg d'una vida exemplar en la tasca de defensa de la llengua, la cultura i els valors d'aquest país, la junta directiva de l'Associació Cultural Cap Vermell ha decidit, per unanimitat, concedir el Premi Cap Vermell 2010 al Sr. D. Climent Garau i Arbona.*

Visita de Cap
Vermell a Climent
Garau, a Bunyola,
amb dinar de
sopes de verdures
del seu hort i cafè
i dolços amb
palanganes i
tasses del Golea.

Lliurament del
Premi Cap
Vermell.

En Climent Garau i Arbona va ser un bunyolí convençut, però això no li va sostreure la condició de «Climentó» i de «Mussí», una condició a la qual, i els que el tractàrem en podem donar fe, mai va renunciar. Ara, el seu cos descansa al cementeri de Capdepera, al costat dels seus avant-passats gabellins.

Exèquies de
Climent Garau en
el cementeri de
Capdepera.

